Yeni Koronavirüs (COVID-19) Pandemi Sürecinde Sosyal Medyada Çin Toplumuna Yönelik Nefret Söylemi (Hate Speech ....

Hüseyin Yaşa
Anadolu University

İLETİŞİM BİLİMLERİNDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR

1

**COVID-19, Sosyal Medya, Post-Gerçeklik,
Medya Okuryazarlığı, Neoliberalizm**

LİTERATÜRK
academia

İletişim Bilimlerinde Güncel Araştırmalar-1

© LITERATÜRK academia 322
İnceleme-Araştırma 300

Mayıs 2021

Yayınevi Editörleri: **Salih TİRYAKİ – Emre Vadi BALCI**
Genel Yayın Yönetmeni: **İsmail ÇALIŞKAN**

ISBN 978-625-7606-07-3

T.C.
Kültür ve Turizm Bakanlığı
Yayıncı Sertifika No: **16195**

Kapak Tasarım: DIZGIMIZANPAJ.com
Baskı Öncesi Hazırlık: **Mehmet ATEŞ**
meh_ates@hotmail.com

Baskı & Cilt: **Şelale Ofset**
Fevzi Çakmak Mh. Hacı Bayram Cad. No. 22 Karatay/KONYA
Tel: +90.532.159 40 91 selalemat2012@hotmail.com
KTB S. No: **46806** - Basım Tarihi: **MAYIS 2021**

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI
- Cataloging in Publication Data (CIP) -

YÜKSEL / PAKSOY / CİNGİ / SÜLLÜ DURUL, Erkan / Alaaddin / Can Cemal / Simge
İletişim Bilimlerinde Güncel Araştırmalar-1

ANAHTAR KAVRAMLAR
Sağlık iletişimi, COVID-19, Sosyal medya, Post-gerçeklik, Medya okuryazarlığı, Neoliberalizm
- key concepts -
Healthcare communication, COVID-19, Social media, Post-truth, Media literacy, Neoliberalism

"", **Nüve Kültür Merkezi kuruluşudur.**
www.literaturkacademia.com

/ Nkmliteraturk

M. Muzaffer Cad. Rampalı Çarşı Alt Kat No: 35-36-41
Meram / KONYA Tel: 0.332.352 23 03 Fax: 0.332.342 42 96

Ул. М. Музаффер, рынок Рампалы, нижний этаж № 35-36-41
Мерам, КОНЬЯ, тел.: +90 332 352 23 03,
факс: +90 332 342 42 96

Dağıtım: **EMEK KİTAP**
Akçaburgaz Mah. 3137. Sk. Ali Rıza Güvener İş Merkezi No: 28
Esenyurt / İSTANBUL
www. emekkitap.com - Telefaks +90 212 671 68 10
Дистрибьютор: **EMEK KITAP**
Район Акчабургаз, ул. Али Рыза 3137, бизнес центр «Гювенер» № 28,
Эсеньюрт / СТАМБУЛ
www.emekkitap.com – Телефакс: +90 212 671 68 10

ORTA ASYA OFFICE:
Mikrareyon Kok Jar/23 Bishkek / KYRGYSZTAN
Tel: +996 700 13 50 00 - Telefaks: + 996 552 13 50 00
ОФИС В ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ:
Микрорайон Кок Жар/23 Бишкек / КЫРГЫЗСТАН
Тел.: +996 700 13 50 00 – Телефакс: +996 552 13 50 00

İLETİŞİM BİLİMLERİNDE GÜNCEL ARAŞTIRMALAR

1

COVID-19, Sosyal Medya, Post-Gerçeklik, Medya Okuryazarlığı, Neoliberalizm

EDİTÖRLER:
Prof. Dr. Erkan Yüksel
Doç. Dr. Alaaddin F. Paksoy
Doç. Dr. Can Cemal Cingi
Dr. Simge Süllü Durul

İÇİNDEKİLER

YENİ KORONAVİRÜS (COVID-19) PANDEMİ SÜRECİNDE SOSYAL MEDYADA ÇİN TOPLUMUNA YÖNELİK NEFRET SÖYLEMİ*

Hüseyin YAŞA*

Özet: *Nefret söylemi ile ilgili literatürde çeşitli tanımlamaların yapılmış olmasına karşın ortak evrensel düzeyde bir tanımı bulunmamakla birlikte 1997 yılında Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi (Council of Europe- Comittee of Minister) tarafından kabul edilen R (97) sayılı tavsiye kararında nefret söylemi "Irkçı nefret, yabancı düşmanlığı, antisemitizm veya hoşgörüsüzlük ifade eden, saldırgan milliyetçilik de dâhil olmak üzere, diğer nefret biçimlerini yayan, teşvik eden, savunan ya da haklı gösteren her tür ifade biçimi" şeklinde tanımlanmıştır. Gündelik yaşamımızın sorunsalı haline dönüşen nefret söylemi/söylemlerinin sosyal medya platformları üzerinden viral bir şekilde yayılarak yeniden gündeme gelmesine neden olan durum; 31 Aralık 2019 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti, Hubei eyaletine bağlı Vuhan şehrinde "Yeni Koronavirüs Hastalığı 2019 (COVID-19)" olarak isimlendirilen virüsün ortaya çıkmasıdır. Bu noktada araştırmanın temel sorunsalını, tüm dünyayı etkisi altına alan "Yeni Koronavirüs"ün sorumlusu olarak görülen Çin toplumuna yönelik, Twitter üzerinde kullanıcılar tarafından üretilerek, dolaşıma sokulan nefret söylemi/söylemleri oluşturmaktadır. Araştırmada örneklem olarak, Twitter'ın seçilmiş olmasının nedeni; internet erişimi olan taşınabilir cihazlardan platforma erişilebilmesi, anlık olarak kullanıcı türevli içeriklerin hızlı bir şekilde üretilmesi, normal ve anonim kullanıcılar tarafından paylaşılan içeriklerin denetimsiz bir şekilde anında birden fazla kişiye ulaştırılabiliyor olması gibi platformun sağlamış olduğu birtakım arayüz özellikleri etkilidir. "#Koronavirüs", "#Wuhan" ve "#Çin" şeklinde açılan hashtag (etiket) altında yazılan beş tweet Teun A. Van Dijk'ın makro ve mikro yapı olarak geliştirilen söylem analizi tablosu çerçevesinde, Twitter sosyal medya platformuna uygun olacak şekilde yeniden düzenlenerek analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, Çin toplumunun Twitter'da COVID-19 virüsüne ilişkin çevrimiçi nefret söylemlerinin öznesi konumuna geldiği tweetler'de başta "ırkçı ve yabancılara yönelik nefret söylemi" olmak üzere, ötekileştirici, aşağılayıcı, hoşgörüsüzlük ifade eden ayrımcılığın bütün biçimlerinin yer aldığı tespit edilmiştir. Bu çalışma Koronavirüs sorumlusu olarak görülen Çin toplumuna yönelik nefret söylemlerini gö-*

---

* Bu çalışmanın ilk hali 17th International Symposium Communication in the Millennium'da aynı başlık ile sözlü olarak sunulmuş ve bildiri özeti sempozyum e-kitabında yayımlanmıştır.

** Anadolu Üniversitesi, ORCID: 0000-0003-0589-0842, hsynyasa@gmail.com.

rünür kılmak ve bu söylemlerin altında yatan dinamikleri açıklayarak, toplumsal farkındalık oluşturmanın yanı sıra konu ile ilgili yapılacak akademik çalışmalara kaynaklık etmesi bakımından önem teşkil etmektedir.

***Anahtar kelimeler**: Sosyal medya, Twitter, COVID-19, nefret söylemi, Çin Halk Cumhuriyeti.*

1. GİRİŞ

Nefret söylemi, hakkında bilgi vermeden önce "nefretin" kelime manasının tespiti nefret söyleminin tanımı açısından önemli bir husustur. Güncel Türkçe Sözlüğe göre nefret ilk olarak "*bir kimsenin kötülüğünü, mutsuzluğunu istemeye yönelik duygu*"; ikinci olarak "*tiksinme, tiksinti*"; Felsefe Terimleri Sözlüğüne göre ise kişilere karşı kullanımda "*birinin kötülüğünü istemeye varan tutku; yok etme isteğine varan bir yadsıma, bu yüzden nefretin en yüksek derecesi öldürmeyi isteyen nefret*"; şeylere (nesnelere) karşı ise "*sevmeme; uzaklaştırmayı, ortadan kaldırmayı isteme*" olarak adlandırılır (http1). Nefret kelimesinin manasının tespitinden yola çıkarak, bireysel ve toplumsal olarak olumsuz çıktıları olan nefret söyleminin farklı tanımlamaları mevcuttur. Ama en genel anlamda uluslararası alanda yapılmış tek tanım olması açısından önemli olan Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu (http2) tarafından kabul edilen 1997 tarihli ve R (97) sayılı tavsiye kararında yer alan tanımıyla nefret söylemi; "*ırkçı nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezcilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan dinsel hoşgörüsüzlük dahil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka ret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda 'nefret söylemi' muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır*".

Literatürde nefret söyleminin üretilmesine neden olan unsurlara bakıldığı zaman; ayrımcılık, önyargı, kalıpyargı (stereotip), ötekileştirme, damgalama (stigma), yabancı düşmanlığı (zenofobi) gibi kavramların yer aldığı görülmektedir. Bu bağlamda nef-

ret söylemini anlayabilmek açısından kavramlara bakılması yararlı olacaktır. Ayrımcılık; köken itibariyle Latince "ayırma" manasında olan "discriminato" kelimesi ile tanımlanmaktadır. Sosyal Psikoloji disiplininde, bir kişinin yalnızca belirli bir gruba bağlılığı sebebiyle olumsuz tutum ve davranışlarla karşı karşıya kalması anlamına gelir ve önyargı ve kalıp yargıların davranışa dönüşmesi olarak ifade edilebilir (Bilgin, 2003: 118). Yaşa ve Öksüz (2020: 1388) ise ayrımcılığı objektif ve makul bir sebebe dayanmaksızın farklı nitelik taşıyan kişilere karşı önyargı temelinde farklı muamele yapılması olarak tanımlamaktadır. Bu tutum ve davranışlar toplumsal bağlamda içinde yaşanılan sosyal çevre tarafından bireylerin yaşam içerisinde öğrendikleri ile şekillenen zihinsel bir süreçtir. Bu süreç içerisinde ayrımcılığın önüne geçebilmek için ayrımcılığı meşrulaştıran sosyal medya, dergi, gazete, televizyon, radyo, gibi kitle iletişim ortamlarında kullanılan dil göstergelerindeki ifadelerin düzeltilmesiyle başlanabilir. Önyargı; Sosyal bilimlerde önyargı ile ilgili mevcut çalışma ve araştırmaların öncülüğü Gordon W. Allport tarafından yapılmıştır. Allport'ın, 1954'te yaptığı "Önyargının Doğası" isimli araştırmasıyla önyargı kavramı irdelenmiş ve önyargı şu biçimde ifade edilmiştir: "Bir gruba dâhil ve böylelikle o gruba atfedilmiş karşı çıkılabilir özelliklere sahip olduğu varsayılan bir kişiye yönelik, yalnızca o kişinin o gruba ait olmasından kaynaklanan, yön değiştirmiş ya da düşmanca tavır" (Allport, 1958: 8). Kalıpyargı (Stereotip); Lipman tarafından sosyal psikoloji literatüründe kullanılan kalıpyargılar, bir nesneye ya da gruba ilişkin bilgi boşluklarını dolduran, zihnimizde oluşturduğumuz imgelerdir. Yeni bir şey ile karşılaştığımız zaman, o şey hakkındaki düşüncelerimiz bu imgeler yoluyla biçimlendirilir. Örneğin, Arapların temiz olmadığını ya da Japonların çalışkan olduğunu düşünmemizi sağlayan şey kalıpyargılardır (Göregenli, 2013: 29). Ötekileştirme; toplumsal yapılarda ortaya çıkan nefret söyleminin en temel sebeplerin-

den biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Tarih sahnesinde her daim var olan ötekilik, bir doğa kanunuymuşçasına kabul görmekte ve her dönemin koşullarına göre evrilebilen bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Karşıt grupların varlığına ihtiyaç duyan ötekileştirmenin temel dayanağı "biz" ve "onlar" kutuplaştırmasıdır (Şeker ve Şimşek, 2011: 484). Damgalama (Stigma); Damga (stigma) sözcüğü her ne kadar "delik, delmek, yara, iz" anlamına gelse de günümüzde daha çok "kara leke" anlamında kullanılmaktadır. Damgalama ile damgalanan kişi ya da grubun farklı olduğu vurgulanır ve bu farklılık nedeniyle de damgalı kişilere birçok olumsuz özellik atfedilmektedir. Bu kişiler daha sonra toplumdan uzaklaştırılır, yalıtılır, yok edilmek için çaba gösterilir ya da yok olması için kendi haline bırakılmaktadır (Özmen, 2007: 9). Zenofobi (Yabancı Düşmanlığı); Yabancı düşmanlığı anlamına gelen Zenofobi, bir kişinin başka bireyi veya grubu yabancı olarak algılaması ve bu birey ve gruplardan korku duyarak uzak durması olarak algılanan psikolojik bir kavramdır (Vorster, 2002: 303). Sözcük, Yunanca "yabancı" anlamına gelen "xenos" ve "korku" anlamına gelen "phobos" sözcüklerinin birleşiminden oluşmaktadır. Zenofobi kavramı çoğunlukla "kültürel farklılık" ve "ötekine" duyulan öfke gibi kavramlarla birlikte ele alınmaktadır (Bauman, 2017: 59).

YÖNTEME İLİŞKİN

Araştırma, araştırma yöntemlerinden nitel paradigma etrafında şekillendirilmiştir. Sosyal paylaşım ağlarından birisi olan Twitter'da Çinlilere yönelik nefret söylemlerinin hangi söylemsel pratiklerle üretilerek dolaşıma sokulduğunu ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada Teun Van Dijk'ın söylem çözümlemesi tercih edilmiştir. Bu yöntemin tercih edilmesinin nedeni, Çinlilere yönelik nefret söylemi içeren gönderilerin arka planının incelenerek, kullanılan dil ve bağlamın analiz edilebilmesi için uygun yapıda olmasıdır. Teun Van Dijk'ın söylem çözümlemesi modelini sistematik hale getiren Özer'den yola çıkarak

(2011: 247-248), söylem çözümlemesinin tür odaklı olmaktan ziyade metin odaklı olduğundan dolayı çözümleme yönteminin haberler dışındaki farklı metin türleri üzerinde uygulanabilmesini olanaklı kılarak farklı tür veya alandaki çalışmalar için de uyarlanarak kullanılmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2014: 51). Bu noktada Tuğrul Çomu'nun "Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: YouTube Örneği" (2012: 139) isimli yüksek lisans tez çalışması, Eser Aygül'ün "Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı olarak Facebook Örneği" (2013: 116-117) isimli yüksek lisans tez çalışması ve Günseli Bayraktutan tarafından yürütülen ve Tübitak Sobag tarafından desteklenen (Bayraktutan, Binark, Aydemir, Çomu, Doğu ve İslamoğlu, 2013) "Sosyal Medya Ortamlarının Siyasal İletişim Uygulamaları Açısından İncelenmesi: Türkiye'de 2011 Genel Seçimlerinde Facebook ve Twitter'ın Siyasi Partiler ve Liderler Tarafından Kullanılması" isimli araştırma projesi referans alınarak sosyal medya platformlarından birisi olan Twitter arayüzüyle uygun başlıklandırılması ve tablolandırılması araştırmacı tarafından şu şekilde yapılmıştır:

Tablo 1. Twitter Söylem Çözümlemesi Tablosu

A. **Makro Yapı**
   1. **Tematik Yapı**
      a. Gönderinin kişi/hesap tanımı ve metni
      b. Gönderinin görseli
      c. Web sayfası bağlantısı ve etiketler (https://www., #hastagh) (Tweete ulaşılırken kullanılan anahtar kelimeler)
   2. **Şematik Yapı**
1. **Durum tanımı**
   a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)
   b. Ardalan Bilgisi (Tweet içeriğindeki toplumsal kodlar)
   c. Bağlam Bilgisi (Tweet içeriğindeki söylemin oluşmasına etken olan olay veya konu)

B. **Mikro Yapı**
   1. **Sentaktik Çözümleme**
      a. Cümle yapılarının aktif ya da pasif olması
      b. Cümle yapılarının basit ya da karmaşık olması
   2. **Bölgesel Uyum**
      a. Nedensel ilişki
      b. İşlevsel ilişki
      c. Referansal ilişki
   3. **Kelime Seçimleri**
a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

4. Retorik
a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

Araştırma kapsamında, sosyal medya platformlarından Twitter üzerinde yer alan aramalar (search) kısmında “#Koronavirüs”, “#Wuhan”, “#Çin” konu etiketi (hashtag) taranarak, Çinlilere yönelik nefret söylemi üretilen ve paylaşılan kullanıcı türevli içeriklerden ilgili kullanıcılara ve gönderilere ulaşılmıştır. Arama esnasında Twitter gönderilerini paylaşan profillerin gerçek kişi ya da sahte profil olduğu yönünde bir ayrım yapılmamış, herkese açık olan profillerin gönderileri incelenmiş ve profil sahipleri ile herhangi bir etkileşime girilmemiştir. Anahtar sözcük yöntemiyle tarama yapılması sonucunda ulaşılan takipçi sayısı fazla ve az olacak şekilde ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi örneği olarak seçilen 5 (beş) adet tweet tesadüfi olmayan

örneklem (amaca uygun örneklem) yönteminden yararlanılarak analiz edilmiştir. Bu bağlamda, çalışmada seçilen beş adet Tweet ve Twitter kullanıcısının profili "Twitter Söylem Çözümleme Şablonu"nda geçen Makro ve Mikro yapı çerçevesinde değerlendirmeye alınmıştır.

Makro yapı başlığı altında, tematik yapı ve şematik yapı olmak üzere iki çeşit çözümleme yapılmıştır. Makro yapı üzerinden incelenen tematik yapıda, Twitter kullanıcılarının hesabı incelenmektedir. Twitter gönderisine ait kişi/hesap tanımı ve metni, görseli, web sayfası bağlantısı ve etiketlerin (https://www., #hastagh) yanı sıra kullanıcının Twitter'a katılış tarihi yazılacaktır. Fakat, araştırma içerisinde kullanıcılara ilişkin olarak, profiller ve konu ile ilgili tweet gönderileri olumsuz çıktılar olabileceğinden ve hedef göstermemek adına link (internet sitesi bağlantısı) verilmemesi uygun görülmüştür. Bu bağlamda araştırma içerisinde Koronavirüs'e yönelik olarak atılan tweetler içerisinde görülen görseller, web sayfası bağlantısı ve etiketler (https://www., #hastagh) birbirlerine benzer olduğu için tekrara düşmemek açısından analiz kısmında ayrı olarak başlıklandırılıp ele alınmamıştır. Kullanıcıların gönderilerine eklemiş olduğu etiketler (#hastagh); "#Wuhan", #Koronavirüs", "#Çin", "#DoğuTürkistan ve "#coronovirus" dür.

Araştırma kapsamındaki Twitter kullanıcının, profilinden atılan toplam tweet, takip edilen ve takipçi sayısı, medya ve beğeni sayıları da değerlendirilmeye alınarak profilin ne kadar aktif bir şekilde kullanıldığı öğrenilecektir. #Wuhan, #Koronavirüs, #Çin etiketi altında ise, kullanıcının atttığı tweetin, retweet, beğeni ve tweetin aldığı yanıt sayıları da yazılarak tweetin diğer kullanıcılar üzerindeki etkileşimi değerlendirilmeye çalışılacaktır. Kullanıcının atmış olduğu tweete verilen yanıtların olumlu destekler nitelikte ya da eleştirel mi olduğuna da bakılarak değerlendirilecektir. Ayrıca Twitter platformuna yönelik çeşitli programlar ve uygulamalar kullanılarak, kullanı-

cıların profiline ilişkin olarak veri sağlama ölçütünde; profillerin günde kaç tane tweet attığı, toplam tweetleri içerisinde; kaç kere diğer kullanıcılardan bahsettiği, kaç tane başkaları için bilgi kaynağı olma olasılığı yaratabilecek ve tweet başına ortalama kaç tane bağlantı paylaştığı, kaç tane retweet yaptığı ve bu retweetlerin ne kadar kullanıcı tarafından görüntülendiği, kaç tane favori aldığı ve bu favorilerin ne kadar kullanıcı tarafından görüntülendiği, kendi tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına yazmış olduğu yanıt sayısı ve kendi tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama kaç tane etiket (hashtag) kullandığı değerlendirilmeye alınacaktır. Şematik yapı başlığı altında ise durum tanımı, başka bir deyişle tweet gönderisinin anlatım dili, ardalan bilgisi (tweet içeriğindeki toplumsal kodlar) ve bağlam bilgisi (Tweet içeriğindeki söylemin oluşmasına etken olan olay veya konu) gibi unsurlara yer verilmiştir.

Araştırmada, Twitter söylem çözümlemesi tablosunda yer alan şematik yapı başlığı altında ardalan bilgisi (tweet içeriğindeki toplumsal kodlar) ve bağlam bilgisi (Tweet içeriğindeki söylemin oluşmasına etken olan olay veya konu) başlıklarına analiz kısmında yer verilmemiştir. Nedeni ise, araştırmada ele alınan kullanıcıların tweetlerinin ardalan ve bağlam bilgisinin yeni koronavirüs (covid-19) ile ilişkili olduğundan dolayı birbirine benzer ve metin içerisinde tekrara düşmemek açısından sadece bir tweette bahsedilmiş ve diğer tweetler altında ayrı olarak başlıklandırılıp ele alınmamıştır.

Mikro yapı başlığı altında ise sentaktik çözümlemede; cümle yapılarının aktif veya pasif olması, basit ya da karmaşıklığına yönelik sözdizilimsel analiz yapılıp, bölgesel uyumda; kullanıcının tweet gönderisindeki birbirini izleyen cümlelerin, birbirleriyle olan nedensel, işlevsel, referansal ilişki ele alınarak, kelime seçimlerinde; gönderide hangi kelimelerin, hangi anlamda kullanıldığı ve metafor, metonimi, yananlam, düzdeğişmece vb. gibi dilsel pratiklere de bakılarak irdelenecektir. Ayrıca son ola-

rak, Twitter gönderisinin inandırıcılık taşıyıp taşımadığının tespitine yönelik olarak kullanılan görseller, videolar, rakamlar ya da başkalarını tanık gösterme yoluyla inandırıcı bilgilerin retorik çözümlemesi yapılacaktır.

BULGULAR VE YORUM

Bu başlık altında örnek Twitler sıralanarak makro ve mikro yapıları çözümlenecektir.

Tablo 2: Örnek Tweet 1 ile İlgili Bilgiler

Şu çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor ve insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde.
#Wuhan #Koronavirüs
Karacabey, Türkiye konumundan ÖS 6:34 · 23 Oca 2020 · Twitter for iPhone
2 Retweetler 58 Beğeniler

Gönderinin Metni	Şu çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor ve insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde. #Wuhan #Koronavirüs
Gönderinin Tarihi	23 Ocak 2020
Kullanıcı Adı	A. T.
Takipçi Sayısı	31,2 B
Takip Edilen S.	208
Gönderiye Ait Yorum, Retweet, Beğeni Sayısı	11; 2; 58
Hashtag (Etiket)	#Wuhan #Koronavirüs
Nefret Söylemi Etiketi	Pis Boğaz
Nefret Türü	Irk ve Yabancılara Yönelik Nefret Söylemi

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Gönderinin metni ve kişi/hesap tanımı

Sosyal medya platformlarından birisi olan Twitter üzerinde "#Wuhan ve #Koronavirüs" konu etiketi (hashtag) taranarak popüler gönderiler altında ilgili kullanıcıya ve gönderiye ulaşılmıştır. Twitter kullanıcı profili ve gönderisi makro yapı altında, tematik yapı çerçevesinde çerçevesinde ele alınmıştır. "A. T." kullanıcısının, Twitter'a katılım tarihi 24 Ağustos 2016 ol-

makla birlikte, son tweet 25 Eylül 2020 tarihinde atılmıştır. Hesap bot veya spam olmayıp gerçek bir kullanıcı görünümündedir. Twitter kullanıcısının profiline ilişkin bilgilere bakılacak olursa; atılan toplam tweet ve yanıt sayısı; 8026, takipçi sayısı; 31207, takip edilen sayısı; 208, medya içeriği sayısı; 1437, beğeni sayısı; 21,4 B ve 44 tane listesi olduğu görülmektedir. Profilde dikkat çeken unsurlara bakıldığında gönderilen tweet ve beğeni sayısı Türkiye'deki Twitter kullanıcılarının ortalamasının çok üstünde olduğu ve kullanıcının, takipçi ve takip edilen sayısı göz önünde bulundurulduğunda, takip ettiklerine göre takipçi sayısı oldukça fazladır. Bu noktada, kullanıcının profilinden paylaşmış olduğu bir gönderi çok kolay bir şekilde, azımsanmayacak derecede fazla kullanıcı kitlesiyle etkileşime geçtiği söylenebilir. Bir başka dikkat çeken nokta ise hemen hemen gönderilerin çoğunda kullanıcının kendisinin fotoğrafladığı ve video çektiği içerikler yer almaktadır.

Twitter sosyal medya platformunun kullanıcılarına yönelik olarak en fazla son 3200 tweetin bilgilerine erişim sağlanabilmektedir. Bu noktada araştırma yapılan profile ilişkin ("A. T.") olarak genel bilgiler edinilebilmek için Twitter'da 31 Mayıs 2020 ve Eylül 2020 tarihleri arasında erişilen 3197 tweet değerlendirilmeye alınmıştır. Bu noktada kullanıcı günde ortalama 27 tane yayınlanan ortalama tweet sayısına sahip olduğu ve Twitter'da diğer kullanıcılara oranla aktif bir şekilde paylaşım yaptığı söylenebilir. "A. T." kullanıcısı profilinde paylaşmış olduğu tweetler içerisinde, @ 3.684 kere, tweet başına ise ortalama "1.14" oranında bir başka kullanıcıdan bahsetmiştir. Kullanıcı toplam tweetlerinde, 289 bağlantı kullanarak başkaları için bilgi kaynağı olma olasılığı yaratmış ve tweet başına ortalama "0,09" oranında bağlantı sayısı kullandığı görülmektedir. Kullanıcının, 3197 tweeti içerisinden 802 retweet yapılmış ve yapılan retweetler 20.882 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Ayrıca her retweetin ortalama 26 kişi tarafından da görüntülendiği söylenebilir. "A. T." kullanıcısı toplam tweetle-

rine 2658 favori almış, aldığı favoriler 343.614 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. 2568 tane favori alan tweetler, kişi başına düşen her yapılan favori diğer kullanıcılar tarafından ortalama 130 kez görüntülenmiştir. Bunların yanı sıra "A. T." kullanıcısının analiz edilen toplam 3197 tweeti içerisinde "%2" oranında 58 tane retweet, kendi tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına yazmış olduğu "%80" oranında, 2548 tane yanıt sayısı ve kendi tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama "0.02" oranında, 73 tane etiket (hashtag) kullandığı görülmektedir.

Kullanıcının profil ve tweet bilgilerinin yanı sıra #Wuhan, #Koronavirüs etiketi altında konu ile ilgili atmış olduğu tweet gönderisinin metni; "Şu çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor ve insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde. #Wuhan #Koronavirüs". Tweete ilişkin olarak gelen yorum sayısı; 11, retweet sayısı; 2, beğeni sayısının ise 58 olduğu görülmektedir. Kullanıcının atmış olduğu tweete verilen yanıtların 2 tanesi gönderiyi destekler nitelikte, 6 tanesi konuya yönelik eleştirel bakış açısına sahip ve 3 tanesinin de ne olumlu ne de olumsuz bir tutum sergilendiği görülmüştür.

2. Şematik Yapı

Araştırmaya dahil olan kullanıcının ve diğer kullanıcıların profilindeki konu ile ilgili gönderiye ilişkin olarak şematik yapı altında durum tanımı yapılacak olursa; gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili), ardalan Bilgisi (Tweet içeriğindeki toplumsal kodlar), bağlam Bilgisi (Tweet içeriğindeki söylemin oluşmasına etken olan olay ve konu) gibi unsurlar çerçevesinde ilgili gönderi ve gönderiler değerlendirmeye alınmıştır.

1. Durum Tanımı

a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)

"A. T." kullanıcısının gönderisinde Çinlilerin "pis boğaz" gibi kelimelerle ötekileştirildiği, tahrik eden, aşağılama içeren

ifadeler ile olumsuz bir anlatım dili kullanılmıştır. Bu tweet aynı zaman da anlatım diliyle belirli bir topluma yönelik yapılan "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi" ne de uygun düşmektedir. Aynı zamanda kullanıcının tweet gönderisi virüsün dünyaya yayılmasının sorumlusu olarak görülen Çinlilerin hakaret ve aşağılama gibi ifadeler kullanılarak ötekileştirildiği görülmektedir. Böyle bir dil kullanımının, bir arada yaşamayı yok eden, ortak bir dünya inşasını engellemeye yönelik olduğu açıktır. Bunun yanı sıra kullanıcının anlatım dilinde belirli bir bireye yönelik olmayıp, genel olarak topluma yönelik önyargılı herhangi bir bilimsel dayanağı olmayan ve genelleştirilmiş yargılar ile desteklenen nefret söylemi barındırdığı söylenebilir.

b. c. Ardalan ve Bağlam Bilgisi (Tweet içeriğindeki toplumsal kodlar / söylemin oluşmasına etken olan olay ve konu)

Koronavirüs, 1.4 milyarın üzerindeki nüfusu ile dünyanın kalabalık ülkesi olan Çin Halk Cumhuriyeti'nin Hubei eyaletinin Wuhan şehrindeki yerleşik deniz ürünleri ve hayvan pazarında epidemiyolojik olarak pazar ile bağlantılı birey ve konumlarda birincil zatürre belirtileri ile saptanan virüsün daha önce insanlarda ya da hayvanlarda tespit edilmemiş ve yaşanan koronavirüs salgınları ile benzer özelliklerde fakat henüz tespit edilememiş bir etiyolojiye sahip bir olan virüstür (Bogoch vd., 2020; Sohrabi vd., 2020; Lai vd., 2020: 1). Virüse yönelik ilerleyen dönemlerde yapılan gözlemler sonucu, hastaların çoğu, Wuhan kentinde bulunan Huanan Deniz Ürünleri Pazarı ile ilişkilendirilmiş ve bu hastalardan elde edilen virüsün gen verilerinin yarasalarda tanımlanan gen verileri ile oldukça benzer olduğu ortaya konulmuştur. Daha sonradan, bu virüse "ağır akut solunum sendromu" olarak da bilinen SARS hastalığına neden olan koronavirüse benzerliğinden dolayı SARS-CoV-2 adı verilmiştir. 7 Ocak 2020 tarihinde ise Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization, WHO) tarafından bu vakaları daha önce etkeni insanlarda tespit edilmemiş bir hastalık; Yeni tip

Koronavirüs (2019-nCoV, COVID-19) olarak tanımlanmıştır (Zhao vd., 2020; http3; http4). Virüs kısa süre içerisinde, Çin'den başlayarak dünyanın dört bir yanında hızlı ve çok şiddetli bir şekilde yayılmayı başarmış ve DSÖ (Dünya Sağlık Örgütü) tarafından "Küresel Salgın (pandemi)" olarak ilan edilmiştir (Xu vd., 2020; Cucinotta ve Vanelli, 2020; http4; http5; http6). Çin'de başlayarak, dünyanın diğer bölgelerine de hızlı bir biçimde yayınlan virüs kontrol altına alınabilmek, dünyanın dört bir yanında, yeni türün kökenine ve bunun muhafazasına, tedavisine ve önlenmesine cevap bulmak amacıyla çaba gösterilirken, COVID-19'un sadece insan ölümlerine neden olmadığı ayrıca dünyadaki sosyal ve ekonomik düzeni yerle bir ettiği görülmektedir (Bobdey ve Ray, 2020: 9). Araştırma dahilinde incelenen kullanıcıların gönderilerine ilişkin; Twitter'ın 140 karakterle sınırladığı gönderilerde konu ile ilgili olarak ardalan bilgilerinin yer almaması gönderinin çeşitli siyasal, sosyal, ekonomik dinamiklerden soyutlanmasına neden olmaktadır. Bu noktada, atılan tweetlerde bağlam bilgisi Çinlilere yönelik söylemlerde bulunularak, doğrudan belirli bir topluma yönelik ve aynı zamanda ardalan bilgisi çerçevesinde ise Koronavirüsün sorumlusu olarak görülen Çinlileri hedef almaktadır. Bunun yanı sıra kullanıcıların Çin toplumuna yönelik nefret söylemi ifadeleri kullanarak, toplumda ötekileştirme, nefret duygusu yaratan ve aşağılayıcı bir özne konumunda, varlıklarını değersizleştirdikleri görülmektedir. Kullanıcıların Çin toplumu hakkında, dünyada ayrımcı ve ötekileştirici, söylemler üretilerek sosyal medya platformları üzerinden dolaşıma sokulduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

a. b. Cümle yapılarının aktif, pasif veya basit, karmaşık olması

Sentaktik çözümlemede, Twitter içeriğindeki tweette yer alan cümle yapılarının (aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması) gibi unsurlar değerlendirilerek, öznenin nasıl temsil

edildiği çerçevesinde değerlendirilmiştir. "A. T." kullanıcısının yazmış olduğu şimdiki zamanla kurulan "Şu Çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor ve insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde." tweetinde genellikle aktif cümle yapıları kullanıldığı görülmektedir. Gönderiye ilişkin olarak cümle içerisinde özneler vurgulanmış ve bağlaç kullanıldığı için basit bir cümle değil karmaşık cümleler ile ifade edilmek istenilen aktarılmaya çalışılmıştır. Özellikle de Çinliler'i, dünya genelinde olumsuz yargılar uyandıran ve nefret söylemine yönelik cümleler ile özne konumuna oturtulmaktadır.

2. Bölgesel Uyum

a. b. c. Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Tweete bakıldığında, nedensel ilişki içeren cümleler ile kurulduğu görülmektedir. "Şu çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor" şeklindeki nedensel ilişki cümlesinde, Çinlilerin her şeyi yediğinden dolayı çeşitli virüslerin ortaya çıktığı söylenebilir. Devam eden başka bir nedensel ilişki cümlesinde ise "insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde." şeklinde ifade edilerek, pis boğazları sayesinde tüm dünyanın virüs ile karşı karşıya kaldığı çıkarımı yapılabilir. Nedensel ilişki cümlelerinin yanı sıra işlevsel ve referansal ilişki cümlelerinin tweet içerisinde kullanılmadığı görülmektedir. Fakat kullanıcının, diğer kullanıcılara cevap olarak referansal ilişki düzeyinde yanıt olarak "Yavru fare yiyen bir kitle var bu dünyada… Hem de canlı canlı... Ne bilim bence bunlar daha çirkin" cümlesini kullanarak, "https://t.co/j94O72d3Dh?amp=1" bağlantısını paylaşmıştır.

3. Kelime Seçimleri

a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

Twitter'daki kullanıcının yazmış olduğu tweet gönderisinde konuya ilişkin olarak kelime seçimleri ve yapmış olduğu çağrı-

şımlarla bakış açısını doğrudan yansıttığı görülmektedir. Tweet içeriğinden de çıkarılabileceği üzere, Çinlilerin yeme alışkanlıklarından dolayı, dünyanın koronavirüs ile mücadele ettiği konusunda yargılarda bulunulmaktadır. Tweet içerisinde yer alan metafor, metonimi, yananlam, düzdeğişmece gibi unsurlar çerçevesinde incelendiğinde; kullanıcı tweetinin; "Şu çinliler, her şeyi yiyerek türlü virüslerin ortaya çıkmasını sağlıyor ve insandan insana bulaşmasına vesile olarak tüm dünyayı tehdit ediyor pis boğazları sayesinde." altında yapılan yanıtlara cevap olarak kendisi "Ceninden, kertenkele kuyruğuna, yavru yunustan daha nicelerine pis boğaz bir yemek kültürleri var. Sonuç ortada. Yenilerek mi, yoksa farklı yollarla mı bilemem. Ama çin denince aklıma direkt bu geliyor" ve "Yavru fare yiyen bir kitle var bu dünyada… Hem de canlı canlı... Ne bilim bence bunlar daha çirkin" şeklinde cevaplar yazması üzerinden metonimi değerlendirilecek olursa; asıl tweetde geçen "her şeyi yiyerek" bakış açısında tek tek parçaların bağlantılı olarak genel bir bütünü yansıtarak metonimi yapılmıştır. Tweet içerisinde "pis boğaz" kelimeleri kullanılarak cümleye "iyi veya kötü eline geçen her şeyi yiyen bir kimse ve topluluk" olarak farklı yan anlam kazandırılmıştır.

4. Retorik

a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

Tweet içerindeki retoriğe bakıldığı zaman, gönderi içerisindeki görsel ile metin desteklenerek inandırıcılığı arttırılmıştır. Kullanıcının gönderisinde yer alan virüsü temsil eden fotoğraf, bireysel ve toplumsal anlamda olumsuz bir çağrışım yapmaktadır. Bu noktada, metni destekler nitelikte kullanılan görsel, konu ile ilgili belirli bir topluma yönelik yapılan nefret söylemini destekleyerek olumsuz bir mesaj aktarımını sağlamaktadır. Kullanıcının diğer tweetlerinde toplam 1427 adet medya içeriği, fotoğraf ve video kullanıldığı görülmektedir. Profile ait fotoğraf ve video içeriğine bakıldığı zaman, çoğunlukla profil

sahibinin kayıt altına aldığı ve fotoğrafladığı içerikler yer almaktadır. Bunun yanı sıra kullanıcının gönderisinde rakamlarla veya referansal verilen örneklerle gönderiyi belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir. Fakat araştırmaya konu olan gönderinin altındaki diğer kullanıcıların verdiği yanıtlara yönelik olarak kullanıcı, "Yavru fare yiyen bir kitle var bu dünyada.. Hem de canlı canlı... Ne bilim bence bunlar daha çirkin" gibi cümlelerinin yanı sıra konuya ilişkin bağlantı vererek; "https://t.co/j94O72d3Dh?amp=1" gönderinin inandırıcılığı desteklemektedir.

***Tablo 3:** Örnek Tweet 2 ile İlgili Bilgiler*

#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin! 1 2 2 ÖS 4:44 · 23 Oca 2020 · Twitter for Android	
Gönderinin Metni	#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!
Gönderinin Tarihi	23 Ocak 2020
Kullanıcı Adı	A.
Takipçi Sayısı	301
Takip Edilen S.	293
Tweet Sayısı	3807
Gönderiye Ait Yorum, Retweet, Beğeni Sayısı	1; 2; 2
Hashtag (Etiket)	#Wuhan
Nefret Söylemi Etiketi	Yaratık, Vicdansız
Nefret Türü	Irk ve Yabancılara Yönelik Nefret Söylemi

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Gönderinin metni ve kişi/hesap tanımı

"A." kullanıcısı Twitter sosyal medya platformuna katılım tarihi 18 Eylül 2019 olmakla birlikte, son tweetini 26 Eylül 2020

tarihinde atmıştır. Tweetlerin atıldığı hesap normal gerçek bir kullanıcı görünümümde olmayıp, bot veya spam olması olasıdır. Twitter kullanıcısının hesabına ilişkin genel bilgilere bakılacak olursa; atılan toplam tweet ve yanıt sayısı; 3808, takipçi sayısı; 300, takip edilen sayısı; 293, medya içeriği sayısı; 2397, beğeni sayısı; 2878 ve hiç listesinin olmadığı görülmektedir. Takipçi oranına bakıldığı zaman takip eden başına 1,02 takipçi olduğu göz önünde bulundurulduğunda normal bir oranın olduğu söylenebilir. Kullanıcının profilindeki medya içerikleri kendisine ait olmayıp, diğer kullanıcılardan veya internetten edinmiş olduğu fotoğraf ve video içeriklerini tweet gönderisinde kullanmaktadır.

Twitter'in veri sağlama ölçütünde "A." kullanıcısına ait 2 Ocak 2020 ve 26 Eylül 2020 tarihleri arasında son 3200 tweet değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirme sonucunda; "A." kullanıcısı günde ortalama 11 tane yayınlanan ortalama tweet sayısına sahip olduğu ve günlük olarak Twitter'da normal bir paylaşım seyri izlediği görülmektedir. Kullanıcı profilinde paylaşmış olduğu tweetler içerisinde, @ 664 kere, tweet başına ise ortalama "0.21" oranında bir başka kullanıcıdan bahsetmiştir. Profilinde başkaları için bilgi kaynağı olabilecek 23 bağlantı paylaşmış ve tweet başına ortalama 0,09 oranında bağlantı sayısı kullandığı görülmektedir. Kullanıcının, 3200 tweeti içerisinden 357 retweet yapılmış ve yapılan retweetler 1294 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Bu noktada her retweetin ortalama 3 kişi tarafından da görüntülendiği söylenebilir. "A." kullanıcısı toplam tweetlerine, 1775 favori almış, aldığı favoriler 117760 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Toplam 1775 tane favorilere eklenen tweetlerde, kişi başına düşen her yapılan favori diğer kullanıcılar tarafından ortalama 6 kez görüntülenmiştir. Kullanıcıya ait analiz edilen toplam 3200 tweet içerisinde 173 tane ortalama "%5" oranında retweet, kendi tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına

yazmış olduğu "%15" oranında 484 tane yanıt sayısı bulunmaktadır. Ayrıca kendi tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama "1,09" oranında, 3473 adet etiket (hashtag) kullandığı görülmektedir. Bu noktada "A." kullanıcısının tweetlerinin içeriğinde bu kadar yoğun miktarda etiket kullanması, diğer kullanıcıların konuya ilişkin aramalarında bulunması olasılığını da o kadar arttırdığı söylenebilir.

"A." kullanıcısının profil ve tweet bilgilerinin yanı sıra #Wuhan etiketi altında konuya ilişkin olarak atmış olduğu tweet gönderisinin metni; "#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!". Kullanıcının tweetinde yer alan yorum sayısı; 1, retweet sayısı; 2 ve beğeni sayısı; 2 olduğu görülmektedir. Kullanıcının atmış olduğu tweete yönelik gelen 1 yorumun, gönderiyi destekler nitelikte mi eleştirel bir bakış açısına mı sahip olduğu veya ne olumlu ne de olumsuz bir tutum sergilediği konusunda herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Bunun nedeni; hesabın sahibinin, Tweetlerini kimlerin görüntüleyebileceğine kısıtlama getirmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

2. Şematik Yapı

1. Durum Tanımı

a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)

Kullanıcının gönderisinde "#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!" yer alan "insan görünümlü yaratık", "İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir!", "vijdansız" gibi cümleler ve kelimeler Çinlilere yönelik nefret söylemini ortaya çıkararak sosyal medya

platformu Twitter üzerinden anlatım dili olarak olumsuz bir tutum sergilediği görülmektedir. Kullanıcı tweetinde sadece belirli bireye yönelik bir söylemde bulunmayıp, "İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir!" şeklinde kurduğu cümlede toplumu genelini kapsayan bir nefret söylemi içeren anlatım dili kullanmıştır. Bu bağlamda tweet olumsuz bir anlatım diliyle belirli bir topluma yönelik söylemlerde bulunulan "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi" ne uygun düşmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

Sentaktik çözümleme de Twitter kullanıcısının konu ile ilişkili atmış olduğu tweet içeriğinde yer alan cümle yapılarının (aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması) gibi unsurlar değerlendirilerek, öznenin nasıl temsil edildiği çerçevesinde değerlendirilmiştir.

a. b. Cümle yapılarının aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması

"A." kullanıcısının Twitter gönderisinde; "#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!" cümlelerin geniş zamanla kurulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra tweet gönderisi içerisinde özneler vurgulanarak, aktif yapılar kullanıldığı ve arka arkaya basit sıralı ünlem cümlelerin yer aldığı görülmektedir.

2. Bölgesel Uyum

a. b. c. Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Twitter kullanıcısının, tweet gönderisi; "#Wuhan Corona Virüs'ü nasıl mı çıktı? Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal! İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp

Atomla yok edilir! Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!" içerisinde nedensel ilişki içeren cümleler kurduğu görülmektedir. "Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal!" şeklinde yazılan nedensel ilişki cümlesinde, Çinlilerin "Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri" için çeşitli hastalıkları kaptıklarının nedeni olarak ifade edildiği söylenebilir. Sözü edilen cümle dışında tweet gönderisinde başka nedensel ilişki cümlesi kurulmadığı, aynı zaman da sıra işlevsel ve referansal ilişki cümlelerinin tweet içerisinde kullanılmadığı görülmektedir.

3. Kelime Seçimleri

a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

"A." kullanıcısının tweet içeriğine bakıldığı zaman kelime seçimleri ve kurulan cümlelerle yapmış olduğu çağrışımlar konu ile ilgili bakış açısını doğrudan yansıttığı görülmektedir. Kullanıcının gönderisinde; "Bu insan görünümlü yaratıkların Fare'den Yarasa'ya, Kedi'den Köpek'e her şeyi yedikleri için hastalık kapmaları normal!" yer alan "insan görünümlü yaratıklar" kelimeleriyle bir durumu ya da nesneyi dolaylı yoldan metafor yapılarak okuyanın zihninde bir yaratık çağrışımı yapmaktadır. Bunun yanı sıra tweet içeriğinde metonimi, yan anlam vb. gibi unsurların yer almadığı görülmektedir.

4. Retorik

a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

Kullanıcının tweet içeriğine ilişkin olarak 4 ayrı görsel yer almaktadır. Birinci karede; Çin'li bir kadının restoranda tabakta yarasa yediği gözükürken, ikinci karede; bir tabakta yarasa çorbası, üçüncü karede; bir erkeğin elinde büyük bir fare tuttuğu ve son karede ise, iki ayrı tabakta yarasa çorbası olduğu gözükmektedir. Kullanıcının atmış olduğu tweete yönelik olarak, kullandığı görseller Koronavirüsü temsil eden fotoğraflar ol-

makla birlikte gönderiyi destekler niteliktedir. Bu bağlamda, kullanılan görseller olumsuz bir çağrışım yaparak, belirli bir topluma yönelik yapılan nefret söylemini yayması bakımından önemlidir. Bu noktada hem gönderi olsun hem kullanılan görseller olsun nefret söylemine yönelik diğer kullanıcılar üzerinde olumsuz bir mesaj aktarımı sağladığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kullanıcının gönderisinde rakamlarla veya referansal verilen örneklerle gönderiyi belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir.

Tablo 4: *Örnek Tweet 3 ile İlgili Bilgiler*

Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi. Ulan aşağılık mahluklar! Yarasa çorbası yemek ne lannn hiç mi mide yok sizde iğrençler #Wuhan
3
Şanlıurfa Merkez, Şanlıurfa konumundan ÖÖ 6:14 · 18 Ağu 2020 · Twitter for Android

Gönderinin Metni	Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi. Ulan aşağılık mahluklar! Yarasa çorbası yemek ne lannn… hiç mi mide yok sizde iğrençler #Wuhan
Gönderinin Tarihi	18 Ağustos 2020
Kullanıcı Adı	Ö. G.
Takipçi Sayısı	1988
Takip Edilen S.	1982
Tweet Sayısı	3747
Gönderiye Ait Yorum, Retweet, Beğeni Sayısı	-; -; 3
Hashtag (Etiket)	#Wuhan
Nefret Söylemi Etiketi	Aşağılık, Mahluklar, İğrençler
Nefret Türü	Irk ve Yabancılara Yönelik Nefret Söylemi

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Gönderinin metni ve kişi/hesap tanımı

Twitter kullanıcısı olan "Ö. G."nin sosyal medya platformuna katılım tarihi 10 Şubat 2019'dur. Son tweetini ise 29 Eylül 2020 tarihinde atmıştır. Tweetlerin atıldığı hesap bot veya spam olmayıp, gerçek bir kullanıcıyı temsil etmektedir. Kullanıcının hesabına ilişkin olarak; atılan toplam tweet ve yanıt sayısı; 3747,

takipçi sayısı; 1983, takip edilen sayısı; 1981, medya içeriği sayısı; 674, beğeni sayısı; 7748 ve 1 tane de listesinin olduğu görülmektedir. Takipçi sayısı ve takip edilen sayısı karşılaştırıldığı zaman, takip eden başına 1,00 takipçi olduğu göz önünde bulundurulduğunda normal bir oranın olduğu söylenebilir. Bunu yanı sıra, profilindeki medya içeriklerinin çoğu kendisine ait olmayıp, diğer kullanıcıların gönderilerindeki ve internetten edinmiş olduğu fotoğraf ve video içeriklerini tweet olarak paylaşmaktadır.

Twitter sosyal medya platformunun, kullanıcıların profiline ilişkin olarak Twitter araçlarıyla en fazla 3200 tweetin verisine erişim sağlanabilmektedir. Bu noktada, "Ö. G." kullanıcısına ait 1 Ağustos 2019 ve 29 Eylül 2020 tarihleri arasında 3085 tweete erişim sağlanabilmiştir. Erişilen veriler sonucunda; "Ö. G." kullanıcısı günde ortalama 26 tane yanınlanan tweet sayısına sahip olduğu ve Twitter'da diğer kullanıcılara oranla normal bir paylaşım seyri izlediği söylenebilir. Kullanıcı profilindeki tweetler içerisinde @ 2.068 kere, tweet başına ise ortalama "0,67" oranında bir başka kullanıcıdan bahsetmiştir. Kullanıcının profilinde paylaşılan tweetlerin başkaları için bilgi kaynağı olma olasılığı yaratabilecek 147 bağlantı paylaşmış ve tweet başına ortalama "0,05" oranında bağlantı sayısı kullandığı görülmektedir. Toplam erişim sağlanılan 3085 tweeti içerisinde 619 retweet yapılmış ve yapılan retweetler 3999 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Bu bağlamda her retweetin ortalama 6 kişi tarafından da görüntülendiği söylenebilir. "A." kullanıcısı toplam tweetlerine 1373 favori almış, almış olduğu favoriler ise diğer kullanıcılar tarafından 12.984 kere görüntülenmiştir. Her yapılan favori ise, kişi başına ortalama 9 kişi tarafından görüntülenmiştir. Analiz edilen toplam 3085 tweet içerisinde 1354 tane ortalama "%44" oranında retweet, kendi tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına yazmış olduğu "%21" oranında 638 tane yanıt sayısı bulunmaktadır. Ayrıca kendi

tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama "0,10" oranında, 319 adet etiket (hashtag) kullandığı görülmektedir. Kullanıcının profil istatistiklerinde hem retweet oranı hem de kullanıcının tweetlerine eklemiş olduğu etiket oranları dikkat çekmektedir. Retweet sayısının yüksek olması kullanıcının, diğer Twitter kullanıcılarıyla ne kadar etkileşimde bulunduğunu, Tweet başın ortalama etiket (hashtag) sayısının yüksek olması ise, analizi yapılan kullanıcının paylaşmış olduğu gönderiler ile ilgili diğer kullanıcılar konuya ilişkin olarak arama yaparken, "A." kullanıcısının bu aramada bulunma olasılığını artırmış olması bakımından önemlidir.

"Ö. G." kullanıcısının profiline ilişkin olarak profil bilgileri ve genel tweet bilgilerinin yanı sıra #Wuhan etiketi altında konuya ilişkin olarak atmış olduğu tweet gönderisinin metni; "Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi. Ulan aşağılık mahluklar! Yarasa çorbası yemek ne lannn… hiç mi mide yok sizde iğrençler #Wuhan". Kullanıcının tweetinde 3 beğeni sayısı olduğu, tweetine herhangi bir yorum ve retweet gelmediği görülmektedir.

2. Şematik Yapı

1. Durum Tanımı

a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)

Kullanıcının gönderisine; "Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi. Ulan aşağılık mahluklar! Yarasa çorbası yemek ne lannn… hiç mi mide yok sizde iğrençler #Wuhan" bakıldığı zaman "Ulan aşağılık mahluklar!", "Yarasa çorbası yemek ne lannn…", "hiç mi mide yok sizde iğrençler" gibi cümleler kullanılarak sosyal medya platformu Twitter üzerinde olumsuz bir anlatım dili kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcının anlatım dili sadece belirli bir bireyi olmayıp, Çin toplumunun genelini hedef alan aşağılayıcı ve hakaret içeren nefret söylemi tutumu sergilediği söylenebilir. Bu bağlamda kullanıcının tweetine ilişkin olarak belirli bir nef-

ret söylemi kategorinde değerlendirilecek olursa; "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi" ne uygun düşmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

Twitter kullanıcısının konu ile ilişkili atmış olduğu tweet içeriğinde Sentaktik çözümleme içerisinde yer alan cümle yapılarının (aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması) gibi unsurlar değerlendirilerek, öznenin nasıl temsil edildiği çerçevesinde değerlendirilmiştir.

a. b. Cümle yapılarının aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması

"Ö. G." kullanıcısının gönderisinde; "Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi. Ulan aşağılık mahluklar! Yarasa çorbası yemek ne lannn… hiç mi mide yok sizde iğrençler #Wuhan" çoğu kurulan cümlelerin geniş zamanla kurulduğu görülmektedir. Gönderisi içerisinde sadece bir cümle ise; "Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi" geçmiş zamanla kurulmuştur. Cümle yapıları irdelendiği zaman, aktif yapıların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Ünlem cümlesiyle herhangi bir sesleniş tarzında ifade yaratarak hitap ettiği kitle Çin topluma yöneliktir. Bunun yanı sıra tweet gönderisi içinde özneler vurgulanıp, basit cümleler kullanıldığı söylenebilir.

2. Bölgesel Uyum

a. b. c. Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Konuya ilişkin tweet gönderisi; "Covid-19 pisliğinin şu lanet, iğrenç yarasa çorbasından meydana geldiği söylendi." içerisinde kurulan cümlede nedensel bir ilişki içerdiği görülmektedir. Cümlenin nedensel ilişki içermesi noktasında, virüsün Çinlilerin yeme alışkanlıklarından ve yarasa çorbası içmeleri nedeniyle ortaya çıktığı sonucu ile nedensel bir ilişki kurulmuştur. Bunu yanı sıra sözü edilen cümle dışında tweet gönderisinde başka nedensel ilişki cümlesi kurulmadığı, işlevsel ve

referansal ilişki cümlelerinin ise tweet içerisinde kullanılmadığı görülmektedir.

3. Kelime Seçimleri

a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

"Ö. G." kullanıcısının tweet gönderisinde kelime seçimleri ("mahluklar") ve kurulan cümleler ("Ulan aşağılık mahluklar!", "hiç mi mide yok sizde iğrençler") ile yapmış olduğu çağrışımlar konuya ilişkin, Çin topluma yönelik bakış açısını dolaylı değil doğrudan yansıttığı söylenebilir. Kullanıcının gönderisinde; "hiç mi mide yok sizde iğrençler" yer alan "mide yok" kelimeleriyle metafor yapılarak okuyucunun zihninde, Çinlilere yönelik olarak, yedikleri şeylerin çok kötü olduğunun çağrışımı yapılmaktadır. Bu bağlamda metafor yapılarak, aslında cümleye yan anlamda kazandırıldığı söylenebilir. Bunu yanı sıra, tweet içeriğinde metonimi vb. gibi unsurların yer almadığı görülmektedir.

4. Retorik

a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

Kullanıcının tweet içeriğinde 1 adet görsel yer almaktadır. Görselde; bir tabakta yarasa çorbası ve içecekler bulunmaktadır. Kullanıcının gönderisinde yer alan görsele ilişkin olarak, Koronavirüsü temsil eden bir medya içeriği olduğu söylenebilir. Görsel, tweet gönderisini destekler nitelikte olup, olumsuz, belirli bir topluma yönelik yapılan nefret söyleminin yayılmasında etkilidir. Bu bağlamda kullanılan görselin hem diğer kullanıcıların dikkatini tweet üzerine çekmesi hem de olumsuz bir mesaj aktarımı sağlaması bakımından etkili bir unsur olduğu söylenebilir. Bunun yanı sıra kullanıcının gönderisinde rakamlarla veya referansal verilen örneklerle gönderiyi belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir.

Tablo 5: *Örnek Tweet 4 ile İlgili Bilgiler*

#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor.
#DoğuTürkistan ahi çıkacak inşallah sizden
Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu
Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz
ÖS 11:43 · 23 Oca 2020 · Twitter for Android

Gönderinin Metni	#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor. #DoğuTürkistan ahi çıkacak inşallah sizden Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz
Gönderinin Tarihi	23 Ocak 2020
Kullanıcı Adı	E.
Takipçi Sayısı	491
Takip Edilen S.	592
Tweet Sayısı	10,4 B
Gönderiye Ait Yorum, Retweet, Beğeni Sayısı	-
Hashtag (Etiket)	#Çin, #DoğuTürkistan
Nefret Söylemi Etiketi	Zıkkımlanmak
Nefret Türü	Irk ve Yabancılara Yönelik Nefret Söylemi

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Gönderinin metni ve kişi/hesap tanımı

Twitter kullanıcısı olan "E."nin sosyal medya platformuna katılım tarihi 15 Aralık 2016'dır. Kullanıcı en son tweetini ise 30 Eylül 2020 tarihinde atmıştır. Tweetlerin atıldığı hesap gerçek bir kullanıcıyı temsil edip, bot veya spam hesap değildir. Kullanıcının genel hesabına ilişkin olarak atılan toplam tweet ve yanıt sayısı; 10,4 B, takipçi sayısı; 491, takip edilen sayısı; 592, medya içeriği yani fotoğraf ve video sayısı; 602, beğeni sayısı; 33,1 B ve hiç listesinin olmadığı görülmektedir. Takipçi sayısı, takip edilen sayısı ile karşılaştırıldığı zaman , takip eden başına "0.83" oranında bir takipçi olduğu görülmektedir. Bu noktada olumsuz bir oranın olduğu söylenilebilir. Kullanıcının medya

içeriklerinin çoğu kendisine ait olmayıp, büyük oranda diğer kullanıcıların tweetlerini retweet yaptığı görülmüştür. Kendisine ait olan tweetler de ise paylaşmış olduğu medya içerikleri, diğer kullanıcılardan veya internetten edinmiş olduğu fotoğraf ve video içeriklerini tweet gönderisinde kullanmaktadır.

Twitter sosyal medya platformunda, "E." kullanıcısının profiline ilişkin olarak 9 Mayıs 2020 ve 30 Eylül 2020 tarihleri arasında 3185 adet tweet verisine erişim sağlanıp, analiz yapılabilmiştir. Erişilen veriler sonucunda; "E." kullanıcısı günde ortalama 21 tane yayınlanan tweet sayısına sahip olduğu ve Twitter'da diğer kullanıcılara oranla aktif bir paylaşım yaptığı görülmektedir. Kullanıcı toplam tweetleri içerisinde @ 5.408 kere, tweet başına ise ortalama "1,70" oranında bir başka kullanıcıdan bahsetmiştir. Kullanıcı tweetlerinde kullandığı 115 bağlantı ile başkaları için bilgi kaynağı olma olasılığı yaratmış ve tweet başına ortalama "0,04" oranında bağlantı sayısı kullandığı görülmektedir. Toplam erişim sağlanılan 3185 tweet içerisinde 73 retweet yapılmış ve yapılan retweetler 161 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Bu noktada, her retweetin ortalama 2 kişi tarafından da görüntülendiği söylenebilir. Twitter kullanıcısı toplam tweetlerine 873 favori almış, almış olduğu favoriler ise diğer kullanıcılar tarafından 2.109 kere görüntülenmiştir. Yapılan her favori ise, kişi başına ortalama 2 kişi tarafından görüntülenmiştir. 3185 tweet içerisinde 711 tane ortalama "%22" oranında retweet, kendi tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına yazmış olduğu "%69" oranında 2188 tane yanıt sayısı bulunmaktadır. Bunların yanı sıra kullanıcı kendi tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama "0,08" oranında, 248 adet etiket (hashtag) kullandığı görülmektedir. Kullanıcının tweet başın ortalama etiket (hashtag) sayısının 248 gibi bir rakam olması, diğer kullanıcıların "E." kullanıcısının konusuna ilişkin arama yaparken, konu ile ilgili atılmış olan tweete ulaşma olasılığı o kadar yüksek olmaktadır.

Kullanıcının profiline ilişkin olarak profil bilgileri ve genel tweet bilgilerinin yanı sıra #Çin etiketi altında konu ile ilgili atmış olduğu tweet gönderisinin metni; "#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor. #DoğuTürkistan ahi çıkacak inşallah sizden Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz". Kullanıcının tweetine herhangi bir beğeni, yorum ve retweet gelmediği görülmektedir.

2. Şematik Yapı

1. Durum Tanımı

a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)

Twitter kullanıcısının gönderisi; "#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor. #DoğuTürkistan ahi çıkacak inşallah sizden Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz" irdelendiği zaman, "Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu" , "Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz" gibi cümleler ile sosyal medya platformu Twitter üzerinde nefret söyleminin oluşumuna zemin hazırlayan olumsuz bir anlatım dili kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcı gönderisinde yer alan, "zikkimlandiniz", "mahluklar!", "iğrençler" gibi nefret söylemi içeren kelimeleri ikinci ve üçüncü çoğul şahıs eki ile kullanarak, sadece belirli bir bireye değil, Çin toplumunun genelini hedef alan aşağılayıcı ve hakaret içeren bir tutum sergilediği görülmektedir. Bu noktada, kullanıcının tweeti belirli bir nefret söylemi kategorisi bağlamında değerlendirilecek olursa; "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi" ne uygun düşmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

"E." twitter kullanıcısının konu ile ilgili atmış olduğu tweet içeriğinde Sentaktik çözümleme içerisinde yer alan cümle yapılarının (aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması) analizinin yanı sıra öznenin nasıl temsil edildiği değerlendirilmiştir.

a. b. Cümle yapılarının aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması

Kullanıcının gönderisinde; "#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor. #DoğuTürkistan ahi çıkacak inşallah sizden Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz" yer alan cümlelerin şimdiki zaman ve bilinen geçmiş zamanla kurulduğu görülmektedir. Cümle yapılarına bakıldığı zaman, aktif yapıların olduğu söylenebilir. Tweet gönderisi içerisinde, özneler dolaylı olarak vurgulanarak basit ve karmaşık cümleler kurulmuştur.

2. Bölgesel Uyum

a. b. c. Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Kullanıcının gönderisinde yer alan; "Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu" cümlesi nedensel bir ilişki içerdiği görülmektedir. Gönderi içerisinde özne konumunda olan Çin toplumunun yeme alışkanlıkları ve yemiş oldukları şeyler nedeniyle virüsü kaptıkları düşüncesi nedensel bir ilişkinin sonucu olarak görülebilir. Bunu yanı sıra nedensel ilişki cümlesi kullanıcının gönderisinde yer alan, "Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz" cümlesi ile de desteklenerek Çin toplumunun virüse yakalanmasının nedeni gerekçelendirilerek daha da güçlendirilmiştir. "#çin yayılan virüs en çok tüketilen yarasa corbadindan geçtiği söyleniyor." cümlesi ise kullanıcının diğer kullanıcılardan veya internet sitelerinden edinmiş olduğu bilgi-

leri referans alarak, dolaylı olarak referansal bir ilişkinin kurulduğu söylenebilir. Bunu yanı sıra sözü edilen cümleler dışında tweet gönderisinde başka nedensel ve referansal ilişki cümlelerinin kullanılmadığı görülmektedir. İşlevsel ilişkinin ise tweet içerisinde kullanılmadığı görülmektedir.

3. Kelime Seçimleri

a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

Twitter kullanıcısının tweet gönderisinde yer alan kelimeler ("zikkimlandiniz") ve cümleler ("Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu", "Domuz sıçan yıkan köpek diri diri kesip yediniz ha bu arada farede yediniz oh olsun hak ettiniz") ile ifade ederek Çin topluma yönelik bakış açısını doğrudan yansıttığı görülmektedir. Kullanıcının gönderisinde; "Tabi yüzü yere dönük ne bulduysanız zikkimlandiniz olacağı buydu" yer alan, Çinlilere yönelik olarak "zikkimlandiniz" kelimesi ile metafor yapılarak okuyucunun zihninde, hakaret olarak yiyip, içmek anlamında olumsuz bir çağrışım yapılmıştır. Bunu yanı sıra, tweet içeriğinde yan anlam, metonimi vb. gibi unsurların yer almadığı görülmektedir.

4. Retorik

a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

"E." twitter kullanıcısının konu ile ilgili tweet gönderisinde 2 adet görsel yer almaktadır. Birinci görselde; tabak içerisinde yarasa yer almakla birlikte, görselin yarasa çorbası olduğu düşünülmektedir. İkinci göselde ise; koronavirüs hastası olan bir bireyin sedye üzerinde yattığı ve sedyenin önünde duran sağlık görevlisinin eliyle dur işareti yaptığı görülmektedir. Kullanıcının tweetinde yer alan görsellere ilişkin olarak, Koronavirüsü temsil eden bir medya içeriği olduğu söylenebilir. Bu bağlamda görselin tweet gönderisini destekler nitelikte olduğu ve belirli bir topluma yönelik yapılan nefret söyleminin yayılmasında rol oynadığı söylenebilir. Bunun yanı sıra kullanıcının gönderisin-

de referansal verilen örneklerle veya rakamlarla tweeti belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir.

Tablo 6: *Örnek Tweet 5 ile İlgili Bilgiler*

Bunlar insan değil.. Ne bulursa yiyorlar.. Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.. Öyle her boku yersen böyle apışıp kalırsın işte.. Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.. Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette amk..!!#coronovirus #Wuhan 1 Beğeni ÖÖ 12:02 · 24 Oca 2020 · Twitter for Android	
Gönderinin Metni	Bunlar insan değil.. Ne bulursa yiyorlar.. Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.. Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.. Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.. Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!#coronovirus #Wuhan
Gönderinin Tarihi	24 Ocak 2020
Kullanıcı Adı	E.
Takipçi Sayısı	47
Takip Edilen S.	211
Tweet Sayısı	443
Gönderiye Ait Yorum, Retweet, Beğeni Sayısı	-; -; 1
Hashtag (Etiket)	#coronovirus, #Wuhan
Nefret Söylemi Etiketi	B*k, *m*
Nefret Türü	Irk ve Yabancılara Yönelik Nefret Söylemi

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapı

a. Gönderinin metni ve kişi/hesap tanımı

"E." Twitter kullanıcısının sosyal medya platformuna katılım tarihi 11 Haziran 2011'dir. "E." kullanıcısı en son tweetini ise 30 Ağustos 2020 tarihinde, başka bir kullanıcıyı ise en son 23 Eylül 2020 tarihinde Retweet yapmıştır. Tweetlerin atıldığı hesap gerçek bir kullanıcıyı temsil edip, bot veya spam hesap değildir. Twitter kullanıcısının hesabına ilişkin genel bilgilere bakılacak olursa; toplam tweet ve yanıt sayısı; 443, takipçi sayısı;

47, takip edilen sayısı; 211, medya içeriği yani fotoğraf ve video sayısı; 31, beğeni sayısı; 1197 ve hiç listesinin olmadığı görülmektedir. Takip edilen sayısı ile takipçi sayısı karşılaştırıldığında, takip eden başına "0.22" oranında bir etkileşim olduğu görülmektedir. Bu noktada bakıldığı zaman oranın olumsuz olduğu söylenebilir. Twitter kullanıcısının, medya içeriklerinin bir çoğu kendisine ait değildir. Kendisine ait olan gönderiler de ise paylaşmış olduğu medya içerikleri, diğer kullanıcılardan veya internetten edinmiş olduğu fotoğraf ve içeriklerini kapsamaktadır. Profilindeki paylaşım yaptığı içerikler ise büyük oranda diğer kullanıcıların tweetlerini retweet yaptığı görülmüştür.

"E." kullanıcısının profiline ilişkin olarak, Twitter sosyal medya platformundan, 08 Kasım 2017 ve 04 Ekim 2020 tarihleri arasında 428 adet tweete erişim sağlanarak, analiz yapılabilmiştir. Erişim sağlanan veriler sonucunda, "E." kullanıcısı günde ortalama 1 tane yayınlanan tweet sayısına sahip olduğu görülmektedir. Bu noktada diğer kullanıcılar ile karşılaştırıldığı zaman, genel olarak düşük düzeyde bir paylaşım seyri izlediği söylenebilir. Twitter kullanıcısı, toplam 428 tweetleri içerisinde, @ 163 kere, tweet başına ise ortalama "0,38" oranında bir başka kullanıcıdan bahsetmiş, tweetlerinde ise kullanmış olduğu 37 bağlantı ile diğer kullanıcılar için bilgi kaynağı olma olasılığı yaratmış ve tweet başına ortalama "0,09" oranında bağlantı sayısı kullandığı görülmektedir. Toplam erişime ulaşılarak, analiz edilen 428 tweet içerisinde 12 retweet yapılmış ve yapılan retweetler 18 kez diğer kullanıcılar tarafından görüntülenmiştir. Bu noktada, her retweetin ortalama 2 kişi tarafından da görüntülendiği söylenebilir. "E." kullanıcısı toplam tweetlerine 88 favori almış, almış olduğu favoriler ise diğer kullanıcılar tarafından 280 kez görüntülenmiştir. Yapılan favoriler ise, kişi başına ortalama 3 kişi tarafından görüntülenmiştir. Toplam twetleri içerisinde 157 tane ortalama "%37" oranında retweet, kendi

tweetlerinin ve başkalarının tweetlerinin altına yazmış olduğu "%39" oranında 165 tane yanıt sayısı bulunmaktadır. Bunlara ek olara, "E" kullanıcısı kendi tweetleri içerisinde ise tweet başına ortalama "0,78" oranında, 335 adet etiket (hashtag) kullandığı görülmektedir. Kullanıcının, tweet başına kullanmış olduğu etiket (hashtag) sayısına bakıldığı zaman, olumlu bir tutum sergilediği görülmektedir. Çünkü, "E." kullanıcısının gönderilerinde etiket kullanması, diğer kullanıcıların "E." kullanıcısının konusuna ilişkin arama yaparken, konu ile ilgili atılmış olan tweete ulaşma olasılığı o kadar yüksek olmaktadır.

"E." kullanıcısının genel profil ve tweet bilgilerinin yanı sıra "#coronovirus, #Wuhan" etiketi (hashtag) altında konuya ilişkin olarak atmış olduğu tweet gönderisinin metni; "Bunlar insan değil.. Ne bulursa yiyorlar.. Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.. Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.. Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.. Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!#coronovirus #Wuhan". Kullanıcının tweetine herhangi bir beğeni, yorum ve retweet gelmediği görülmektedir.

2. Şematik Yapı

1. Durum Tanımı

a. Gönderinin anlatım dili (Tweet içeriğinin anlatım dili)

"E." Twitter kullanıcısının gönderisine "Bunlar insan değil.. Ne bulursa yiyorlar.. Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.. Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.. Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.. Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!#coronovirus #Wuhan" bakıldığı zaman, "Bunlar insan değil..", "Ne bulursa yiyorlar..", "Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri..", "Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte..", "Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!" gibi cümlelerin yanı sıra "b*ku" ve "*m*" vb. gibi birtakım nefret söyleminin yaratılarak Twitter sosyal medya platformu üzerinde ya-

yılmasına aracılık edebilecek ifadelerin yer aldığı olumsuz bir anlatım dili kullanıldığı görülmektedir. Ayrıca kullanıcı, tweet gönderisinde doğrudan, belirli bir kullanıcıya yönelik olmayıp, Çin toplumunu ilgilendiren aşağılayıcı ve hakaret içeren bir tutum sergilediği görülmektedir. Bu bağlamda kullanıcının tweeti belirli bir nefret söylemi kategorisinde değerlendirilecek olursa; "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi" ne uygun düşmektedir.

B. Mikro Yapı

1. Sentaktik Çözümleme

Twitter kullanıcısının konu ile ilgili atmış olduğu tweet içeriğinde Sentaktik çözümleme içerisinde yer alan cümle yapılarının (aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması) ve öznenin nasıl temsil edildiği değerlendirilmiştir.

a. b. Cümle yapılarının aktif, pasif veya basit ya da karmaşık olması

"E." kullanıcısının gönderisinde; "Ne bulursa yiyorlar.." şimdiki zaman, "Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.. Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.." geniş zaman, "Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.." ve "Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!#coronovirus #Wuhan"duyulan geçmiş zamanla kurulduğu görülmektedir. Cümle yapıları göz önünde bulundurulduğunda, aktif yapıların ağırlıkta olduğu söylenebilir. Tweette yer alan cümlelerde, özneler dolaylı bir şekilde vurgulanarak, daha çok karmaşık cümlelerin kullanıldığı görülmüştür.

2. Bölgesel Uyum

a. b. c. Nedensel, İşlevsel ve Referansal İlişki

Twitter kullanıcısının gönderisinde yer alan; "Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.." cümlesi, nedensel ilişki cümlesi olarak gösterilebilir. Kullanıcının tweet gönderisinde ifade ettiği, "Bunlar insan değil.. Ne bulursa yiyorlar.. Kedi, köpek, fare, yarasa ve daha niceleri.." cümlede özne konumunda olan

Çin toplumunun yeme alışkanlıkları ve yemiş oldukları şeyler nedeniyle virüsü kaptıkları düşüncesi nedensel bir ilişkinin sonucu olarak görülebilir. Bunu yanı sıra, kullanıcının kurmuş olduğu gönderide yer alan, "Daha öncede Çin'den neydü belirsiz bir virüs çıkmıştı.." cümlesinde diğer kullanıcılardan, internet sitelerinden, medyadan veya çevresinden duymuş, edinmiş olduğu bilgileri referans alarak, dolaylı olarak referansal bir ilişkinin kurulduğu söylenebilir. Bunların yanı sıra tweet gönderisine ilişkin sözü edilen cümleler dışında başka nedensel ve referansal ilişki cümlelerinin kullanılmadığı görülmektedir. İşlevsel ilişkinin ise tweet içerisinde kullanılmadığı görülmektedir.

3. Kelime Seçimleri

a. Tweet içeriğindeki (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb.) unsurlar

"E." kullanıcısının gönderisinde; yer alan kelimeler ("b*ku", "*m*..!!") ve ("Bunlar insan değil..", "Ne bulursa yiyorlar..", "Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte..", "Şimdi sizin yüzünüzden yine herkes tribe girmiş vaziyette *m*..!!") cümleler ile kullanıcı Çin toplumuna yönelik bakış açısını dolaylı yoldan değil, doğrudan yansıttığı söylenebilir. Tweet gönderisinde yer alan; "Öyle her b*ku yersen böyle apışıp kalırsın işte.." cümlesinde geçen "b*ku" kelimesi ile metafor yapılarak, okuyucunun zihninde Çin toplumunun her şeyi yiyen bir millet olarak olumsuz bir çağrışım yapmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda, gönderi içerisinde metafor kullanımıyla, cümleye yan anlam da kazandırıldığı görülmektedir. Bunların yanı sıra, tweet içeriğinde metonomi vb. gibi başka birtakım unsurların yer almadığı görülmektedir.

4. Retorik

a. Tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler

Twitter kullanıcısının konuya ilişkin tweet gönderisinde 1 adet görsel yer almaktadır. Gönderide kullanılan görselde; ta-

bak içerisinde yarasa bulunmakta ve etrafında içeceklerin yer aldığı görülmektedir. Ayrıca, görselin yarasa çorbası olduğu düşünülmektedir. Kullanıcının tweetin de yer alan görsele ilişkin olarak, Koronavirüsü temsil eden ve gönderiyi destekleyen bir fotoğraf olduğu söylenebilir. Bu bağlamda tweet gönderisinde, görselin kullanılması diğer kullanıcıların dikkatini çekmesinin yanı sıra Twitter sosyal medya platformu üzerinde, nefret söyleminin yayılarak daha fazla kullanıcıya ulaşması bakımından önemlidir. Bunların yanı sıra kullanıcının gönderisinde referansal verilen örneklerle veya rakamlarla tweeti belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir.

Sonuç

Gündelik yaşamımızın bir sorunsalı haline dönüşen nefret söylemi ister bireylere yönelik olsun isterse belli bir gruba yönelik olsun toplumda olumsuz izler bırakan bir söylem türüdür. Bu bağlamda, günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmelere bağlı olarak sosyal medya ortamlarının ortaya çıkması ile var olan nefret söylemi/söylemleri, daha da görünür hale gelmesinin yanı sıra etkileşimsellik özelliği sayesinde hızlı bir şekilde bireyler arasında yayılma potansiyelinin de arttığı söylenebilir.

Makro yapıya yönelik yapılan değerlendirme sonuçlarına göre; beş kullanıcının profili içerisinden sadece bir kullanıcının hesabının normal gerçek bir kullanıcı görünümümde olmayıp, bot veya spam olması olasıdır. Bunun yanı sıra amaca uygun örneklem yöntemi ile seçilen kullanıcılardan; birincisinin; takipçi sayısı ciddi oranda takip edilen sayısından fazla, ikincisinin ve üçüncüsünün; takip edilen sayısı ve takipçi sayısı arasındaki fark az olacak şekilde, dördüncü ve beşinci profilin ise takip edilen sayısı fazla, takipçi sayısı az olacak şekilde seçilmiştir. Bu noktada birinci profilin, paylaşmış olduğu bir gönderi çok kolay bir şekilde, azımsanmayacak derecede kullanıcı kit-

lesiyle etkileşime geçtiği sonucuna ulaşılmakla birlikte diğer kullanıcıların profiline ilişkin iki tanesinin normal, diğer kalan iki tanesinin ise olumsuz takip edilen ve takipçi oranı olduğu söylenebilir. Ayrıca, kullanıcıların gönderilerinde en az bir tane konuya ilişkin gönderiyi destekleyen fotoğrafın bulunduğu, gönderilerde yer alan #hastagh'lerin (etiket) "#Wuhan", "#Koronavirüs", "#Çin", "#DoğuTürkistan" ve "#coronovirus" olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Web site bağlantılarının ise, konu ile ilgili Twitter kullanıcılarının profilleri hedef gösterilmek istenmediğinden dolayı araştırma içerisinde kodlanmamıştır. Şematik yapı altında araştırmaya ilişkin değerlendirme sonucunda, sosyal medya platformu Twitter üzerinde nefret söyleminin oluşumuna zemin hazırlayan olumsuz bir anlatım dili kullanıldığı görülmektedir. Kullanıcıların gönderisinde yer alan "zikkimlandiniz", "mahluklar!", "iğrençler", "pis boğaz", "insan görünümlü yaratık", "İnşallah bütün Çin Karantina altına alınıp Atomla yok edilir!", "vijdansız" gibi cümleler ve kelimeler ile nefret söyleminin bizatihi sadece belirli bir bireye değil, Çin toplumunun genelini hedef alan ikinci ve üçüncü çoğul şahıs ekleri ile aşağılayıcı ve hakaret içeren bir tutum sergiledikleri görülmektedir.

Kullanılan kelimeler bu minvalde bakıldığı zaman, sosyal medyadaki diğer kullanıcıların toplumsal kalıpyargılarını yeniden üretmesinin yanı sıra Çin toplumu dışında diğer toplumların belirli düzeyde önyargılarını tetikleyebilecek algılar yaratılması noktasında dikkat çekilmesi önemlidir. Özellikle de araştırma çerçevesinde belirlenen "#Koronavirüs", "#Wuhan", "#Çin" hashtag'leri (etiket) altında Çin toplumuna yönelik olumsuz etnik birtakım söylemler sürekli olarak yinelenerek dile getirilmiştir. Örneğin, "Çinliler, Çin Toplumu" yerine "Şu Çinliler", "Dünya'nın en vijdansız halkıdır Çin!" gibi ifadeler kullanıcıların gönderilerinde tezahür ederek, biz ve öteki ayrımının imgesini bireylerin zihninde oluşturmaktadır. Böylelikle

Koronavirüs sorumlusu olarak görülen Çin toplumu, bütün dünya toplumları karşısında konumlandırılarak bireyler üzerinde öteki algısı oluşturulmaktadır. Bu noktada, kullanıcının tweetleri belirli bir nefret söylemi kategorisi bağlamında değerlendirilecek olursa; "ırk ve yabancılara yönelik nefret söylemi"ne uygun düşmektedir.

Mikro yapıya yönelik yapılan değerlendirme sonucunda, kelime seçimleri ve kurulan cümleler ile yapılmış olan çağrışımlar konu ile ilgili bakış açılarını doğrudan yansıtarak, hedef alının özne konumuna getirilen Çin toplumuna yönelik etken ve karmaşık yapıların kullanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra Tweetler'de nedensel ilişki cümlelerinin ağırlıklı olarak kullanıldığı, işlevsel ve referansal ilişki cümlelerinin ise tweet içerisinde çok yer almadığı görülmektedir. Kelime seçimleri (metafor, metonimi, yananlam, düz değişmece, vb. konusunda, tweetlere ilişkin olarak, kullanıcıların yapmış olduğu çağrışımlar ile bakış açılarını doğrudan yansıttığı görülmesinin yanı sıra gönderiler içerisinde metafor, metonimi, yan ve düz anlam, düz değişmece gibi unsular ile yapılan çağrışımların desteklendiği söylenebilir. Kullanıcıların, Çin toplumuna yönelik gönderilerindeki retorik (tweet içeriğindeki görsel/ler ve inandırıcı bilgiler) çözümlemesinde ise, Koronavirüsü temsil eden ve gönderileri destekleyen en az bir fotoğraf kullanıldığı ve belirli bir topluma yönelik yapılan nefret söylemini destekleyerek olumsuz bir mesaj aktarımı sağladığı görülmektedir. Ayrıca, araştırma çerçevesinde sadece bir gönderide, kullanıcı gönderisi altındaki diğer kullanıcıların verdiği yanıtlara yönelik olarak link (bağlantılar) vererek gönderinin inandırıcılığı desteklemektedir. Bunun yanı sıra, kullanıcıların gönderisinde rakamlarla veya referansal verilen örneklerle gönderiyi belirli kaynaklarla destekleyen inandırıcı bilgi paylaşımı görülmemektedir. Mikro yapıya yönelik genel bir değerlendirme yapılacak olursa; Tweet içeriklerinde nefret söylemi/söylemleri derinlikli olarak bir var-

lık kazanmakla kalmayıp yabancı ve ırk temelli olmak üzere; hakaret, aşağılama, küfretme ve kötüleme gibi birtakım dilsel yapılarla kendisini gösterdiği söylenebilir. Nitekim tweet gönderilerinde yer alan nefret söylemi/söylemlerinin sıklığı ve bir aradalığı, bireylerdeki nefret duygusunu hem kendi içerisinde hem de diğer kullanıcılar arasında körükleyerek ve aynı zamanda insani duyguların azalmasına sebep olarak kutuplaşmış bir toplumun yaratılmasına yol açmaktadır.

Nefret söylemi/söylemleri pratiklerinin önüne geçebilmek için sosyal medya platformlarındaki belirli bir bireye ya da topluluğa yönelik olarak gerçekleştirilen nefret söylemlerinin ne ifade ettiği ve içeriğin nasıl bir söylemsel pratik taşıdığı anlamlandırılarak belirli bir farkındalık yaratılması gerekmektedir. Yaratılan bilinçli durum nezdinde, sosyal medya platformundaki kullanıcılar nefret söylemi içeren gönderileri değerlendirirken etiksel olarak kendi içerisinde değerlendirmesini yapması gerekmektedir. Bu noktada, formal eğitimle bireylere verilebilecek bilinç sosyal medya okuryazarlığı dersi ile sağlanabilmesi önerilebilir. Aynı zamanda, İletişim Fakültelerinde sosyal medya okuryazarlığı daha özelde sosyal medya ortamlarına ilişkin nefret söylemi/söylemlerinin ders müfredatları kapsamına alınması ve bu bilinci yaygınlaştırması konusunda belirli aktörlerin devreye sokulması gerekmektedir. Ayrıca, Twitter sosyal medya platformunun nefret politikasını açık bir şekilde belirmesine rağmen, araştırma çerçevesinde ele alınan beş tweet gönderisi deneme amaçlı olarak şikâyet edilmiş ve içeriklerin sosyal medya platformundan kaldırılıp, kaldırılmayacağı izlenmiştir. Bu noktada, beş tweet içerisinden sadece bir tanesi dikkate alınarak, platformdan kaldırılmıştır. Her ne kadar bir tanesi şikâyet üzerine iki hafta sonra kaldırılsa dahi, uygulamadaki yavaşlık ve yeterince gereken önemin verilmemesi gerekli önlemlerin alınmadığının göstergesi olmasının yanı sıra tek tek şikâyet edilerek nefret söylemi/söylemleri ile mücadele

edilmesi mümkün gözükmemektedir. Çünkü, nefret söylemi dolayımlı kullanıcı türevli içerikler şikâyet edilip kaldırılana kadar diğer kullanıcılar arasında etkileşime geçerek yayılımına devam etmektedir. Sonuç olarak, Twitter'da kullanıcı türevli nefret söylemi/söylemleri içerikleri hedefine ulaştıktan ya da nefret suçunu teşkil edecek potansiyele dönüştükten sonra içeriklerin kaldırılması, bu noktada geç kalınmış bir müdahaledir.

Kaynakça

Allport, G. W. (1958). *The Nature of Prejudice*. US: Anchor Books Edition.

Aygül, E. (2013). Yeni Medyada Nefret Söyleminin Üretimi: Bir Toplumsal Paylaşım Ağı Olarak Facebook Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bauman, B. (2017). Sosyolojik Düşünmek. Abdullah Yılmaz (Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Bayraktutan, G., Binark, M., Aydemir, A. T., Çomu, T., Doğu, B., & İslamoğlu, G. (2013). *Sosyal Medya Ortamlarının Siyasal İletişim Uygulamaları Açısından İncelenmesi: Türkiye'de 2011 Genel Seçimlerinde Facebook ve Twitter'ın Siyasi Partiler ve Liderler Tarafından Kullanılması*. Ankara: Tübitak.

Bilgin, N. (2003). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü: Kavramlar, Yaklaşımlar.* İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Bobdey, S. & Ray, S. (2020). Going Viral–Covid-19 Impact Assessment: A Perspective Beyond Clinical Practice. *Journal of Marine Medical Society*, 22(1), 9-12.

Bogoch, I. I., Watts, A., Thomas-Bachli, A., Huber, C., Kraemer, M. U. G. & Khan, K. (2020). Pneumonia of Unknown Aetiology in Wuhan, China: Potential for İnternational Spread Via Commercial Air Travel. *Journal of Travel Medicine*, 27(2), 11-24.

Cucinotta, D. & Vanelli, M. (2020). WHO Declares COVID-19 A Pandemic. *Acta Bio Medica: Atenei Parmensis*, 91(1), 157-160.

Çomu, T. & Halaiqa, İ. (2014). Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. Binark, M. (Ed.). *Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri* içinde (s. 26-88). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Çomu, Tuğrul (2012). Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Göregenli, M. (2013). Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık. Çınar M. (Ed.). *Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar* içinde. İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları, 23-37.

Lai Cc., Shih Tp., Ko Wc., Tang Hj. & Hsueh Pr. (2020). Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-Cov-2) And Coronavirus

Disease-2019 (COVID-19): The Epidemic And The Challenges. *International Journal of Antimicrobial Agents*, 55(3), 1-9

Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk Yayınları.

Özmen, E. (2007). *Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama*. İzmir: Meta Basım Matbaası.

Sheng, J. F. (2020). Clinical findings in a group of patients infected with the 2019 novel coronavirus (SARS-Cov-2) outside of Wuhan, China: retrospective case series. *bmj*, *368*.

Sohrabi, C., Alsafi, Z., O'Neill, N., Khan, M., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Losifidis, C. & Agha, R. (2020). World Health Organization Declares Global Emergency: A Review of the 2019 Novel Coronavirus (COVID-19). *International Journal of Surgery*, 76, 71-76.

Şeker, M. & Şimşek F. (2011). Ötekilik Bağlamında "Muhteşem Yüzyıl" Dizisinin Farklı İdeolojideki Gazetelerin Köşe Yazılarına Yansıması. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 29, 483-501.

Vorster, J. (2002). Racism, Xenophobia and Human Rights. *The Ecumenical Review*.

Xu, X. W., Wu, X. X., Jiang, X. G., Xu, K. J., Ying, L. J., Ma, C. L., Li, S. B., Wang, H. Y., Zhang, S., Gao, H. N., Sheng, J. F., Cai, H. L., Qui, Y. O. & Li, L. J. (2020). Clinical Findings İn A Group Of Patients İnfected With The 2019 Novel Coronavirus (SARS-Cov-2) Outside Of Wuhan, China: Retrospective Case Series. China: retrospective case series. *BJM*, 1-6.

Yaşa, H. & Öksüz, O. (2020). Nefret Söyleminin İnşasında Sosyal Medyanın Rolü: Ekşi Sözlük Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 1383-1408.

Zhao, S., Lin, Q., Ran, J., Musa, S. S., Yang, G., Wang, W., Lou, Y., Gao, D., Yang, L., He, D. & Wang, M. H. (2020). Preliminary Estimation of The Basic Reproduction Number of Novel Coronavirus (2019-Ncov) in China, From 2019 To 2020: A Data-Driven Analysis in The Early Phase of The Outbreak. *International Journal of Infectious Diseases*, 92, 214-217.

İnternet Kaynakları

http 1: TDK (Türk Dil Kurumu). (2020). https://www.sozluk.gov.tr adresinden alındı.

http 2: Avrupa Konseyi Bakanlar Kurulu. Recommendation No. R 97 (20) of the Committee of Ministers to Member States on Hate Speech. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec(1997)020&expmem_EN.asp adresinden alındı.

http 3: Who. Coronavirus Disease (COVID-19) Outbreak. (2020). http://www.euro.who.int/en/health-topics/health-emergencies/coronavirus-covid-19/novelcoronavirus-2019-ncov adresinden alındı.

http 4: T.C Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü, 2019-nCoV Hastalığı Sağlık Çalışanları Rehberi Mart. (2020). https://covid19.saglik.gov.tr/depo/rehberler/CO VID-19_Rehberi.pdf adresinden alındı.

http 5: Who. Novel Coronavirus – China. (2020). https://www.who.int/csr/don/12-january-2020-novel-coronavirus-china/en/ adresinden alındı.

http 6: Ghebreyesus, T.A. (2020). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---11-march-2020 adresinden alındı.